

Likestillings- og
diskrimineringsombudet

Fra:

Unntatt Offentlighet

Offl § 13 Opplysn som er underlagde teieplikt

Vår ref.

SF-711, SF-821, SF-902 /

Anonymisert versjon

OMBUDETS UTTALELSE

Sakens bakgrunnk

X er norsk statsborger med kamerunsk opprinnelse. Hun har bodd mesteparten av livet i Frankrike og tatt deler av utdanningen sin der. X er ansatt i en administrativ stilling ved Ys språkavdeling. Hun er studiekonsulent for fransk og spansk, samt markedsføring.

I en periode på ni måneder (fra november 2008) har X, i tillegg til full stilling i administrasjonen, hatt oppdrag som timelærer på kveldskurs i norsk for minoritetsspråklige. Oppdragene som timelærer varte i seks uker av gangen, uten garanti for videre oppdrag. X har undervist på nivå 1, 2 og 3 (nivå 1 er det laveste).

Y fikk ny ledelse i 2009, som i mai 2009 fattet følgende vedtak: *Y skal som regel ha morsmåslærere for alle sine språkkurs. Det skal spesielt gode grunner til for å avvike fra dette vedtaket.*

Vedtaket medførte at X ikke lenger fikk oppdrag som timelærer ved kveldskurs i norsk for minoritetsspråklige. X mener dette innebærer en diskriminering på grunn av språk.k

Partenes syn på saken

Y:

Y understreker at krav om morsmålskompetanse for språklærere ikke er spesielt for Y, men at flere språkskoler i Norge og andre land opererer med samme prinsipp. De peker på følgende kvalitetskriterier ved fremmedspråkopplæring som er anerkjente både i Norge og internasjonalt:

- at gruppene ikke er større enn at alle deltakere blir sett og hørt og får trent aktivt på målspråket
- at læreren behersker målspråket på et meget høyt nivå, *primært morsmålsnivå*
- at læreren behersker pedagogiske metoder og verktøy som er egnet for språkopplæring
- at læreren er i stand til å undervise effektivt og adekvat for målgruppen og i relasjon målsettingene for undervisningen
- at læreren er personlig egnet, for eksempel til å motivere og differensiere
- at læremateriellet er egnet det i forhold til målsettingen for kurset, samt kvalitetssikret, enten ved et forlag, eller utprøving og evaluering av flere pedagoger

Y påpeker at noen av disse kriteriene vil være gjenstand for skjønn i hvert enkelt tilfelle. Utgangspunktet er likevel at det er ønskelig å rekruttere lærere med målspråket som morsmål. Selvsagt er dette ikke det eneste kriteriet. Relevant utdanning, praksis, erfaring, levetid i landet, språkkø, personlighet og type kurs vedkommende skal undervise i, spiller med i vurderingen av egnethet. Morsmål er likevel et kriterium de vil legge avgjørende vekt på. Folkeuniversitet skal kunne tilby språkundervisning hvor læreren har sikkerhet i målspråket, en korrekt syntaks, en uttale som er svært nær en med morsmålsbakgrunn, og god innsikt i landets idiommer og språkkultur.

Y understreker at de som privat tilbyr av språkutdanning er spesielt sårbare og konkurranseutsatte. Dette fordrer at de gjør sitt ytterste for å tilby best mulig kvalitet i utdanningene sine.

Y viser til at vedtaket åpner for et visst skjønn i praktiseringen av kravet til morsmålskompetanse. De har kalt inn til intervju, og ansatt, søkere med avvikende språkbakgrunn etter at vedtaket ble fattet. Dette er aktuelt der de formelle kvalifikasjonene har vært interessante, eller i tilfeller der det er spesielt vanskelig å skaffe språklærere med morsmålsbakgrunn.

Flere språklærere er byttet ut etter at den nye policyen kom på plass. De opplever stor tilfredshet med de nye retningslinjene, både blant studenter og kunder.

Y presiserer ellers at X aldri har vært ansatt som lærer hos dem, og at oppdragene som timelærer var av midlertidig art. Når det gjelder Xs kvalifikasjoner, påpeker de at hun ikke har formell kompetanse i norsk, i tillegg til at norsk ikke er hennes morsmål. På bakgrunn av dette fastholder arbeidsgiver at hun ikke er kvalifisert til å jobbe som språklærer i norsk. Ut fra hennes kvalifikasjoner vil hun imidlertid kunne være aktuell som timelærer i fransk.

X:

X opplyser at hun har master i engelsk og spansk fra Frankrike og mellomfag i fransk fra Universitetet i Oslo. I tillegg har hun pedagogikk som del av pensum på masterstudiet og pedagogisk erfaring fra undervisning av minoritetsspråklige i regi av Aetat og Oslo kommune.

Hun påpeker at hun har mottatt svært gode tilbakemeldinger på norskundervisningen hun har hatt for minoritetsspråklige elever.

I et notat til arbeidsgiver sier hun seg enig i en policy hvor man primært skal rekruttere lærere som har samme morsmål som målspråket. Hun er også enig i de kvalitetskriteriene arbeidsgiver viser til, som er gjengitt ovenfor. X mener imidlertid at vedtaket fra ledelsen setter disse kriteriene i bakgrunnen og i stedet fremhever språklærernes nasjonale opprinnelse. Hun mener flere språklærere er fratatt undervisning uten at X har foretatt en helhetsvurdering av dem, men kun fordi de har et annet morsmål enn målspråket.

Videre mener X det er inkonsekvent at det åpnes for å fravike kravet til morsmålskompetanse ved bruk av vikarer. Hun spør hvordan man skal kunne fungere som vikar dersom arbeidsgiver mener en ikke oppfyller kvalitetskriteriene for språkopplæringen.

Rettslig grunnlag

Ombudet kan gi uttalelse om et forhold er i strid med diskrimineringsloven eller ikke, jf. diskrimineringsombudsloven § 3 tredje ledd, jf. § 1 annet ledd nr. 2.

Diskrimineringsloven:

Diskrimineringsloven forbyr forskjellsbehandling på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion eller livssyn, jf. loven § 4 første ledd.

Med direkte diskriminering menes at en handling eller unnlattelse har som formål eller virkning at personer eller foretak på grunnlag som nevnt over blir behandlet dårligere enn andre blir, er blitt eller ville blitt behandlet i en tilsvarende situasjon.

Forskjellsbehandling som er ”nødvendig for å oppnå et saklig formål, og som ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den eller de som forskjellsbehandles”, jf. § 4 fjerde ledd, er tillatt.

Dersom det foreligger omstendigheter som gir grunn til å tro at det har skjedd diskriminering, skal det legges til grunn at diskriminering har funnet sted, hvis ikke arbeidsgiver sannsynliggjør at det likevel ikke har skjedd diskriminering, jf. diskrimineringsloven § 10.

En påstand om diskriminering er ikke nok til at ombudet kan konkludere med at det er ”grunn til å tro” at diskriminering er skjedd. Påstanden må støttes av andre opplysninger eller sakens omstendigheter for øvrig.

Ombudets vurdering

Ombudet skal ta stilling til om Ys retningslinjer om språkkrav for språklærere er i strid med diskrimineringslovens forbud mot forskjellsbehandling på grunn av språk. I saken er det også reist konkret spørsmål om hvorvidt X oppfyller disse kravene.

Kravet til morsmålskompetanse utgjør en direkte forskjellsbehandling på grunn av språk, jf. diskrimineringsloven § 4 første ledd, jf. annet ledd.

Spørsmålet ombudet skal ta stilling til er om dette språkkravet er nødvendig for å oppnå et saklig formål og ikke virker uforholdsmessig inngripende overfor de som forskjellsbehandles, jf. diskrimineringsloven § 4 fjerde ledd.

Første spørsmål blir om det er saklig å stille språkkrav i jobbsammenheng. På generelt grunnlag kan man si at det vil være større anledning til å vektlegge språk innenfor arbeidslivet enn utenfor. Et krav om at alle beboerne i et borettslag skal beherske norsk, vil for eksempel vanskelig kunne begrunnes saklig. I arbeidslivet vil språkkrav derimot kunne være saklige dersom kravet begrunnes i den enkelte stilling.

I denne vurderingen vil det være avgjørende hvor sentralt språket er i forhold til utøvelsen av arbeidet. I enkelte yrker kan språk være et viktig arbeidsredskap, mens det i andre yrker ikke har avgjørende betydning. Det vil for eksempel være forskjell på hvilke språkkrav som stilles til en lærer og en renholder på en skole.

Denne saken dreier seg om undervisning i språk. Y understreker at kravet bare gjelder språklærere og ikke andre stillinger. Språkkursene har som målsetting at deltagerne skal oppnå mestring av språket det undervises i. Utgangspunktet må derfor være at det kan stilles strenge krav til språkkompetanse hos lærerne. Folkeuniversitetet har opplyst at kravet til morsmålskompetanse for språklærere er et utbredt ved språkskoler både i Norge og andre land.

Kravene er innført fordi Y ønsket å øke kvaliteten på språkopplæringen sin. Etter ombudets syn fremstår det skjærpede språkkravet som nødvendig for å fylle kvalifikasjonskravene på det ønskede nivået for språklærere. Ombudets vurdering er dermed at det må anses som saklig å stille krav til språkkompetanse på morsmålsnivå for disse stillingene. Ombudet kan heller ikke se at kravet virker uforholdsmessig inngripende.

Ombudet presiserer imidlertid at vi har forstått det slik at kravet er *beherskelse på morsmålsnivå*, ikke at man nødvendigvis har norsk som morsmål. Å stille et ubetinget krav om at lærerne skal ha norsk som morsmål, vil kunne ekskludere aktuelle kandidater uten at det foreligger noen saklig grunn til det. På bakgrunn av Ys redegjørelser legger ombudet til grunn at språkkravet kan innfris selv om man ikke har mål språket som morsmål. Vi oppfordrer Y til å klargjøre retningslinjene, slik at dette tydelig fremgår av disse.

Når det gjelder Xs kvalifikasjoner i norsk, påpeker Y at hun ikke har formelle kvalifikasjoner i norsk som fag. Hun anses da ikke som kvalifisert til å undervise i norsk språk.

Ombudet finner ikke grunn til å tvile på at X har fått gode tilbakemeldinger på den norskundervisningen hun har gjennomført. Vi har også merket oss at hun har erfaring fra undervisning av minoritetsspråklige i regi av Aetat og Oslo kommune. Det er likevel vanskelig for ombudet å overprøve denne faglige vurderingen, og vi legger dermed til grunn at hun ikke har den etterspurte språkkompetansen i norsk.

Konklusjon

Ys krav til morsmålskompetanse for språklærere er ikke i strid med diskrimineringsloven § 4.

Folkeuniversitetet handlet ikke i strid med diskrimineringsloven da X ikke fikk nye oppdrag som timelærer i norsk for minoritetsspråklige.

Oslo, 12.02.2011

Sunniva Ørstavik
likestillings- og diskrimineringsombud